

Home / Upoznaj Srebrebnicu / Dešavanja / Genije u potrazi za domom

Genije u potrazi za domom

eSrebrebnica.ba 25. October 2014.

Like 14 Tweet 1 g+ 0 PinIt

Izvor: Radio Sarajevo

U Sarajevu traje simpozij "Bauhaus u životu Selmana Selmanagića".

Piše: Ahmed Burić za Radiosarajevo.ba

Ime Selmana Selmanagića (1905. – 1986.), arhitekta, urbanista, dizajnera i univerzitetskog profesora iz Bosne i Hercegovine danas je integralni dio evropske historije i kulture, moderne arhitekture i dizajna. Jedini arhitekt s područja Kraljevine Jugoslavije koji je završio studij na jednoj od najvažnijih umjetničkih škola Bauhaus, i time jedini koji se u prvoj polovini 20. stoljeća izravno veže uz evropsku umjetničku avangardu konačno je dobio adekvatan tretman u kontekstu iz kojeg potječe: nakon knjige Selman Selmanagić i Bauhaus, povjesničarke umjetnosti prof. dr. Aide Abadžić – Hodžić, na Akademiji likovnih umjetnosti posvećen mu je seminar.

PRATITE NAS NA FACEBOOK

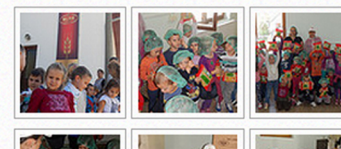
Kliknite kako bi pratili aktuelna dešavanja iz Srebrebnice...

www.facebook.com/srebrebnica

GOVOR MRŽNJE - NE!

ESREBRENICA | FOTO

Istanbul, Srebrenica, Sarajevo

Njegova životna priča skoro je savršen predložak za roman o 20. stoljeću. Već njegovo mjesto rođenja izaziva kontroverze, jer do kraja nije rasvijetljeno gdje je ugledao svijet: u matičnom uredu u Srebrenici u dokumentima iz 1904/05, njegovo ime nije uneseno, a jedan njegov dokument iz 1923. koji su izdale Željeznice Kraljevine SHS kao mjesto rođenja navodi – Carigrad. To je sasvim moguće jer je njegova majka Harija (Hayriye) bila iz imućne turske porodice, i njegovog je oca Aliju upoznala dok je on bio student građanskog prava u Istanbulu. Prema određenim kazivanjima njezina je rodbina postavila uvjet da će dati svoju kćerku Bošnjaku, ako se prvorođeni sin rodi u Turskoj.

Bilo kako bilo, imućna obitelj Selmanagića bavila se zemljoposjedništvom i trgovinom, jer Alija Selmanagić nije htio raditi kao sudija. Prvo u Austro-Ugarskoj, što mu je odmah ponuđeno, niti u Kraljevini Jugoslaviji, jer je obje te zemlje smatrao okupatorskim. Majka mu umire mlada, otac se ponovo ženi, a otac šalje sina Selmana u Državnu stručnu školu u Sarajevu, i to na odjel za izradu namještaja i stolarije. Po završetku škole 1923, zapošljava se kao stolar u glavnoj radionici Direkcije državnih željeznica u Sarajevu. Godine 1925. odlazi u vojsku u Petrovaradin, gdje provodi 18 mjeseci. Odmah po izlasku odlazi u Ljubljani, gdje polaže stručni ispit za majstora namještaja i stolarije na visokoj obrtnoj školi u Ljubljani.

Sudbina i zanat

Razumijevanjem vremena i konteksta između dva svjetska rata donekle je moguće razumjeti i Selmanagićev život i sudbinu. U vremenu diktature Karađorđevića, općeg siromaštva i socijalne nepravde, internacionalističke i ljevičarske ideje su se nametale kao jedino pravo rješenje za progresivne i razgledane ljude. Njegov život, obilježen znatiželjom, stalnim putovanjima, mijenjanjem mjesta boravka, utemeljen u društvenom, tehničkom i znanstvenom, uvijek bi obilježio poneki detalj, prst sudbine, koji je budući arhitektonski majstor nepogrešivo slijedio.

Slijedom instinkta za neprestanim usavršavanjem Selmanagić se 1929. godine upućuje u Berlin, s namjerom usavršavanja znanja na novim stolarskim mašinama. U vlaku iz Zagreba susreće zanimljivog sugovornika: inženjera, Nijemca koji je pomalo govorio južnoslavenske jezike. Tajanstveni putnik, čije ime ni danas ne znamo, mu pripovijeda o novoj, modernoj umjetničkoj, dizajnerskoj i arhitektonskoj školi: Bauhausu. Očaran onim što je saznao, donosi nepokolebljivu odluku. Upisat će tu školu, završiti je, jer se ne želi vratiti u Bosnu kako bi bio obrtnik ili šegrt. Bit će arhitekt.

Godine studija, prvo pripremni period, pa sve teži semestri, njih ukupno šest, prošli su u stalnoj borbi: primarno, egzistencijalnoj, jer Selmanagić je sve vrijeme studija sam sebe izdržavao, uglavnom radeći u

Godine studija, prvo pripremni period, pa sve teži semestri, njih ukupno šest, prošli su u stalnoj borbi: primarno, egzistencijalnoj, jer Selmanagić je sve vrijeme studija sam sebe izdržavao, uglavnom radeći u stolarskoj radionici, i u savladavanju jezika, jer kad je krenuo u Berlin, nije znao niti riječ njemačkog. Josef Albers, jedan od utemeljitelja modernog dizajna, začetnik minimalizma, matematičar, umjetnik i profesor, na početku je objelodanio ono što se od studenata Bauhauusa očekuje: "Zaboravite sve što ste naučili, osim zanata. Konačni rezultat ove škole jeste da student bude naučen, a ne podučen."

Već na početku školovanja postaje član Komunističke partije: nakon Pripremnog tečaja koji prolazi s mukom, dolaze bolji dani. Za vrijeme mandata Hannesa Meyera (1929. – 1930.) i Mies van der Rohea (1930. – 1932.), prolazi nastavu kod tadašnjih velikana svjetske avangarde: Kandinskog, Paula Kleea, Hilberseimera. Godine 1931. javlja se ocu s molbom za pomoć, jer "uči za arhitekta." Alija Selmanagić vjeruje svom sinu, ali traži potvrdu: traži od sina da dođe kući, projektira i nadgleda izgradnju nove obiteljske kuće na imanju nedaleko od Zvornika. Vidjevši projekt i fotografije, profesor Hilberseiner naziva ga "balkanskim Le Corbisierom."

U martu 1932. godine Adolf Hitler gubi na predsjedničkim izborima u prvom krugu, da bi 10. aprila u drugom konačno potvrdio poraz od Von Hindenburga. 15. jula te godine Selman Selmanagić diplomira u Bauhausu na Odsjeku za arhitekturu. Mjesec dana kasnije, škola u Dessau je zatvorena, zbog narastanja nacionalsocijalističke partije u tom gradu, a Mies van der Rohe je seli u zgradu nekadašnje tvornice telefona u Stieglitzu. U međuvremenu, nakon diplome Selmanagić radi kao suradnik – crtač kod "najvećeg". Riječ je, naravno, o Walteru Gropiusu, čiji biro u zahuktalom narastanju nacizma priprema planove o razvoju Berlina za Međunarodni kongres moderne arhitekture u Atini.

Neman nacionalsocijalizma kao da "podebljava" Selmanovu poziciju vječitog stranca: od tog trenutka on će se naći na vječitoj raskrsnici, biti prinuđen da pronalazi nove puteve angažmana i stalno iznova provjerava svoje ideje. U Njemačkoj one doživljavaju propast: Bauhaus je konačno zatvoren, i on nakratko odlazi u Jugoslaviju. Ministarstvo za prosvjetu kraljevine Jugoslavije otkupljuje njegov projekt za zgradu Državne štamparije, za koju dobiva i četvrtu nagradu. No, kako u domovini nije bilo ni posla ni izvjesne perspektive, Selman se odlučuje otputovati u Istanbul, gdje nakratko radi u ateljeu Seyfija Arkana, a u augustu 1934. godine glavninu novca zarađenog na konkursu u Beogradu, ulaže u putovanje Bliskim Istokom.

Nakon putovanja kroz Siriju i Egipat gdje biva oduševljen drevnom umjetnošću starih civilizacija, Selman Selmanagić odlazi u Palestinu i tamo nalazi novu fascinaciju: brzi tempo razvoja, ali i različitost u potpunosti su ga okupirali. Odlučuje da se vrati u Svetu zemlju, i zapošljava se u uredu kod Richarda

Kauffmanna, njemačkog arhitekta koji formalno nije studirao Bauhaus, ali je u svojim projektima skoro apsolutno prihvatio principe škole iz Dessaua. Nedugo zatim ostaje bez posla, iako u zvaničnom dokumentu stoji da je otišao samovoljno. Uz kontakte koje je imao još sa studija, jer je dosta bauhausovaca već bilo emigriralo iz Njemačke, počinje raditi kao samostalni arhitekt i sudjeluje u različitim projektima. Zanimljiva epizoda iz tog vremena svakako može biti i suradnja s islamskom zajednicom u Jerusalemu, koju je predvodio muftija Al- Husseini, koji je kasnije bio otvoreni saradnik nacističkog režima. U narastajućim tenzijama između Arapa i Jevreja, Selmanagić se nalazi u procjepu.

Povratak u Berlin

U 1939. godini početka Drugog svjetskog rata, kad su, praktično svi koji su mogli, glavom bez obzira bježali iz Njemačke, slijedom nepogrešivog refleksa za prepoznavanje "kad i gdje treba biti i na strašnu mjestu postojati", Selmanagić se vraća – u Berlin.

Kod Egona Eiermanna, koji je "povjerenje" vodstva Trećeg Reicha stekao 1937. godine kada je za propagandnu izložbu "Dajte mi četiri godine vremena" osmislio glavnu dvoranu s Hitlerovim portretom od 18 metara! Eirmann je mogao nesmetano raditi svoje poslove, i svoje je saradnike oslobodio vojne obaveze, ali opet nije mogao preko činjenice da su nove narudžbe koje su iz dana u dan stizale zbog zahuktavanja njemačke ratne mašinerije imale jedan, u slučaju Selmanagića, poguban uvjet: neangažiranje stranaca. Selman, koji je najvjerojatnije stigao iz Palestine na poziv svojih komunističkih drugova, nije imao njemački pasoš. Selmanagićeva aktivnost tokom 2. svjetskog rata i mjesto u pokretu otpora protiv Hitlera dat će mu značajno mjesto u poslijeratnoj, Istočnoj Njemačkoj, najvećem bastionu komunizma, gdje je živio do kraja života, bio jedan od rijetkih građana koji su nakon 1960. mogli putovati, dolazio je u Jugoslaviju, ali nikada nije radio ništa u Bosni.

Sasvim je moguće da je na to utjecalo i njegovo razočarenje koje je doživio s gradnjom grada Schwedta, na Odri, osamdesetak kilometara od Berlina prema poljskoj granici, uglavnom devastiran u 2. Svjetskom ratu. Još od početka pedesetih godina, Selmanagić je sa svojim studentima radio na tom projektu i bio je zamislio funkcionalan, otovoren grad, drukčiji od onoga kako se preko građevinske Akademije gradio, taj možda i najveći bastion evropskog komunizma.

No, taj projekt nije prošao i Selmanagić se povukao. Seminar koji je organiziran u Akademiji likovnih umjetnosti, nije odgovorio na sva pitanja oko Selmanagića – to nije ni moguće – ali je velika stvar za razumijevanje jednog velikog duha, kakav je bio doskora zaboravljeni, veliki Selman Selmanagić.

